

Geloven in God is natuurlijk, maakt gelukkig en is goed voor de samenleving, leert (recent) onderzoek. De bewijslast ligt daarom bij mensen die níét in God geloven, vindt Rik Peels.

Bewijslast ligt bij niet-gelovigen

MAURICE HOOGENDOORN BEELD RUFUS DE VRIES

Het begon met een briefje op een prikbord in de Vrije Universiteit. Van een Amsterdamse Rotaryclub. De heren zochten iemand die nog in God geloofde, om daar eens over te komen vertellen. VU-theoloog Stefan Paas zag de oproep en ging met zijn VU-collega Rik Peels, filosoof, op bezoek bij de Rotaryclub.

Die avond werd het idee geboren voor het boek *God bewijzen* dat vorige week is verschenen. 'Na afloop spraken Stefan en ik op de fiets over de misverstanden en stereotypen over God en geloof die we die avond hadden gezien. Bij hoogopgeleide, jonge, seculiere en potentieel welwillende Nederlanders. Uiteindelijk kwam het tot dit boek', vertelt Rik Peels (30) in een loungehoekje op de filosofenafdeling van de Vrije Universiteit.

Er zijn al zo veel boeken met argumenten voor en tegen het bestaan van God. Wat voegt dit boek toe?

'Zo'n boek als dit is nieuw in Nederland. Christelijke uitgeverijen geven apologetische literatuur uit. Daar zit nogal eens bekeringsijver achter. Tegelijk worden ze bijna uitsluitend door christenen gelezen. Daarnaast heb je veel (vertaalde) atheïstische literatuur. Die is vaak sterk retorisch en nogal eenzijdig. Dit boek is door christenen geschreven, maar bedoeld voor een seculier publiek. Het is ook verschenen bij een seculiere uitgeverij. Ons doel is niet bekering, maar de discussie een impuls te geven. We willen geïnteresseerde mensen voorzien van goede argumenten, zonder hen meteen in een hoek te duwen.'

Maar uiteindelijk ziet u atheïsten wel graag tot geloof komen door dit boek, toch?

'Ik ben christen, dus in die zin hoop ik dat iedereen christen wordt. Net als een atheïst vindt dat iedereen atheïst zou moeten zijn. Maar dat is niet het doel van dit boek. Mensen zijn slechts voor een deel rationeel. Emoties en de wil spelen ook een belangrijke rol bij geloof. En God zelf heeft er in de eerste plaats nog mee te maken. Bekering bereik je dus niet met een boek. Ons doel is iets te doen aan het negatieve imago van geloof in God, en een helder overzicht te geven van de argumenten, zodat een goed maatschappelijk gesprek mogelijk wordt.'

Atheïst Herman Philipse, bij wie u bent gepromoveerd, vertelde me dat hij niet echt nieuwe argumenten was tegengekomen in uw boek. De truc is volgens hem vooral bestaande argumenten nog verfijnder voor het voetlicht te brengen.

'Los van het feit dat veel van die argumenten niet bekend zijn bij een breder publiek, ben ik dat niet helemaal met hem eens. In hoofdstuk 1 van ons boek stellen we op basis van recent wetenschappelijk onderzoek dat geloven natuurlijk is, gelukkig maakt, en ook nog eens goed is voor de maatschappij. Vervolgens zeggen we: als dat zo is, dan ligt de bewijslast bij niet-gelovigen. Zij moeten aantonen dat God níét bestaat. Nou, dat ben ik nog nergens tegengekomen. De gedachte komt bij veel Nederlanders niet eens op, omdat het negatieve imago zo sterk is: geloven zou alleen maar irrationeel en gevaarlijk zijn. Maar dat is wetenschappelijk aantoonbaar onjuist. Verder weerleggen we in het boek een aantal argumenten van Philipse zelf. Die weerleggingen kende hij nog niet, neem ik aan.'

In hoofdstuk 2 stellen jullie dat je een rationeel gelovige kunt zijn zonder argumenten te hebben voor het bestaan van God. Een gelovige kan dit boek dus links laten liggen?

'Ik geloof in de eerste plaats in God omdat dat natuurlijk voelt, omdat ik God ervaar en omdat het past bij de werkelijkheid om me heen. Als ik deze stoel zie, hoef ik jou geen argument te geven om dat te bewijzen. Het is een basale overtuiging. Net als de overtuiging dat martelen verkeerd is.

Rik Peels: 'Ik had gedacht dat de tegenargumenten meer om het lijf zouden hebben.'

Op die manier heeft de mens ook de natuurlijke neiging in een hogere macht te geloven. Argumenten kunnen ondersteunen wat je al dacht. Ze zijn een extra. Maar ze kunnen wel sterk zijn, en helpen om het gesprek te voeren met iemand die niets van God ervaart. Daarom is het wel goed om je er in te verdiepen.'

Geloven maakt gelukkig. Maar, zegt Philipse bijvoorbeeld, er zijn zo veel illusies die een mens gelukkig maken. Met andere woorden: dat het ons gelukkig maakt, toont nog niet aan dat God werkelijk bestaat.

'Dat is waar. Maar het is niet zo eenvoudig een illusie te bedenken die natuurlijk is, gelukkig maakt, en nuttig is voor de maatschappij. Verder geldt bij illusies – kabouters, vliegende theepotten, Sinterklaas – dat ze eenvoudig te weerleggen zijn. Juist daarom noemen we ze illusies. In ons boek laten we zien dat dit bij geloof in God nu juist niet het geval is: de argumenten tegen Gods

bestaan zijn niet zo sterk. En daarom is het onjuist om Godsgeloof een illusie te noemen. Het is op z'n minst een redelijke intuïtie.'

aanwijzingen

Ten slotte geven we in dit boek ook argumenten vóór het bestaan van God. Dat zijn aanwijzingen, tekenen die erop wijzen dat Hij bestaat. Het zijn geen keiharde bewijzen. Maar dat is ook niet vreemd, want alleen in de logica en de wiskunde geef je harde bewijzen; in de andere takken van wetenschap werk je met argumenten, aanwijzingen en ervaringen om iets geloofwaardig te maken. Zo is het ook met God.'

Wat vindt u het beste tegenargument?

'Ik ben nu een paar jaar met deze thematiek bezig, en eigenlijk vallen de tegenargumenten me wat tegen. Ik dacht dat die meer om het lijf zouden hebben. Ik bedoel dan puur de intellectuele argu-

menten. Ik begrijp dat je moeilijk in God kunt geloven na een persoonlijk drama in je leven. Wat ik wel een interessant argument vind, is de gedachte dat we uiteindelijk alles zonder God kunnen verklaren. Die gedachte heeft me wel eens aan het twijfelen gebracht. Net als de vraag waarom God zich niet duidelijker laat zien aan mensen.

Sommige argumenten zijn inhoudelijk niet sterk, maar doen toch wat met je. De stelling "Als ik in Bagdad was geboren, zou ik moslim zijn geweest", bijvoorbeeld. Die zin zegt niet meer dan dat veel dingen cultuurafhankelijk zijn, maar dat is nog geen argument om het geloof op te geven. Toch doet dit argument intuïtief iets met je. Soms weet ik dat een argument is weerlegd, maar blijft het toch aan me knagen.'

Voor een gelovige is God de rechtvaardiging van zijn moraal; God, volkomen goed, heeft bepaald wat goed is en wat verkeerd. Iemand die niet gelooft, kan niet goed rechtvaardigen waarom hij het een goed vindt en het ander verkeerd, stellen jullie. Erkennen atheïstische wetenschappers dat?

'De meeste niet. Ze hebben het er gewoon niet over. Er zijn wel een paar atheïsten die dit punt erkennen en daarom een nihilistische visie omarmeren. Zij zijn consequent in wat ze zeggen, maar als je naar hun levens kijkt vaak niet. Ze strijden bijvoorbeeld tegen armoede, of vrouwenbesnijdenis, maar vanuit hun visie gezien is daar geen rechtvaardiging voor. Waarom zou vrouwenbesnijdenis verkeerd zijn? Omdat jij dat vindt? Veel atheïsten leven dus veel beter dan hun levensfilosofie kan rechtvaardigen. Gelukkig maar.'

Jullie speculeren over een immoreel Nederland in de toekomst. Een land zonder God, is een land waar veel vormen van moraal ernstig onder druk komen te staan. Welke aanwijzingen zien jullie voor deze voorspelling?

'De experimenten van landen die religie probeerden uit te bannen, zijn allemaal op een drama uitgelopen. Denk aan Noord-Korea, China, Rusland. Er zijn (nog) geen goede voorbeelden van maatschappijen zonder God, maar wel hele slechte. Daarnaast zien we de eerste tekenen om ons heen. De sociale cohesie in de maatschappij is minder geworden, net als de aandacht voor mensen met een beperking bijvoorbeeld. Maar goed, het is nog te vroeg om hier echt grote uitspraken over te doen. De situatie in ons land is nu behoorlijk goed. Zo lang ik eten en een dak boven mijn hoofd heb, kan ik prima mijn buurman tolereren, maar in een crisissituatie wordt de vraag naar onze moraal ineens veel nijpender. Dan moet je goed weten waarvoor je staat.' ■

WETENSCHAP

God bewijzen. Argumenten voor en tegen geloven

STEFAN PAAS EN RIK PEELS. UITGEVERIJ BALANS, AMSTERDAM 2013. 382 BLZ., € 19,95.